

Puix que parla en català...

D'aquí que formar part d'aquest poble sigui la cosa més fàcil de ser: puix que parla català, importa tres raves d'on ve

07.11.2022 - 21:40

Actualització: 08.11.2022 - 13:53

Marta Rojals

L'endemà de la diada de Catalunya Nord, la torno a veure amb els ulls del pensament. Som a Prada de Conflent, en una creperia de batalla, i una joveníssima cambrera se'ns acosta amb el bloc electrònic: "Ja ho teniu?" Els entaulats ens mirem i li comuniquem la comanda amb fingida naturalitat, girant i tombant la carta plastificada, fent preguntes sobre els ingredients que un minut abans no teníem pensat fer. La noia ens resol tots els dubtes professionalment i, quan torna amb el beure, ja ens hem decidit a demanar-li una altra cosa: Que has estudiat a la Bressola? La interpel·lada, que no deu tenir més de vint anys, obre una rialla i ens diu que sí, que sí, i que per tant "ja em puc considerar mig catalana", a la qual cosa naltros saltem amb la gosadia paternal dels vells: "Mig catalana no, catalana del tot."

És clar que una nord-catalana, per definició, és tan catalana com els catalans del sud, però ja l'havíem entès: ella es referia a mig "catalana del Principat", i servidora no li podria tirar ni mitja pedra, perquè d'automàtic sóc la primera de donar per entesa la part pel tot, a sucumbir a la indistinció entre la Catalunya "sencera" – aquesta sí – i el tros de Catalunya tancat dins els mapes de l'estat espanyol. És tan trist com això: sóc una filla estàndard d'un poble dividit, i per tant vençut, i per tant, també, privada institucionalment de la nostra memòria col·lectiva: fins aquí, un punt per als vencedors.

Però llavors em ve una cambrera del Conflent i amb una paraula seua em torna tot el passat arrabassat, fent-me lliscar sota els peus la geografia de la nació completa, allargant-me la continuació d'un fil que s'ha ajuntat i bifurcat i tornat a ajuntar milions de vegades durant generacions, fins a aquest moment que el seu parlar es trenca amb el meu i en neix la conversa natural, això tan senzill per als catalans de fa un segle i que avui s'ha tornat tan complicat, gairebé un miracle segons com, segons on, 365 anys després que ens posessin la ratlla al mig i cadascú entomés la seua dissort sota un jou diferent. "Ja ho teniu?", fa la jove cambrera, i l'engranatge arrenca, lent i grinyolós, perquè empeny el pes de tota la història comuna, però també potent com una onada expansiva a través del temps; quan ens trobem, no cal dir-ho de cap manera: ens reconeixem del mateix poble només encomanant una crêpe.

Sí, m'he posat a la boca la paraula "poble", i l'assaboreixo entre les barres com un caramel, confrontant els que intenten embotir en un mateix sac els nacionalismes de dominació i els reactius, els invasius i els defensius, els d'estat i els sense-estat, fent això tan ultradretà de fer passar oprimits per opressors, perseguits per perseguidors. Perquè som un poble secularment perseguit per la llengua, ves quina novetat: la voluntat per part del poder d'assimilar la diferència és més vella que l'anar a peu. No som més alts ni més baixos que ningú, ni més prims ni més grassos, ni més llestos ni més rucs ni més especials que cap altre. Què és, doncs, allò que ens fa diferents? La llengua. D'aquí que ser part d'aquest poble sigui la cosa més fàcil de ser: puix que parla català, importa tres raves d'on ve. De fet, la nacionalitat catalana deu ser l'única que s'exerceix amb la pràctica, no té més secret.

Ara bé, la propaganda espanyolista de la dominació, especialment aquests últims anys, mira de satanitzar la voluntat d'existir com a poble identificant-la amb aquell nacionalsocialisme europeu d'infausta memòria –i amb tanta fortuna, per cert, que ha calat fins en files independentistes, que han adoptat la "catalanitat administrativa" com a substitutiu no conflictiu de la catalanitat històrica, que ja no la sentireu més esmentar. I aquí s'eleva la gran paradoxa de l'anticatalanisme, el bàndol que de debò nega i dona carnets de català: per una banda, proclama el "yo soy tan catalán como usted" per a tothom qui posi cinc minuts un peu al Principat, mentre que per una altra, quan es refereix a "los catalanes", des del Congreso

espanyol fins a una tertúlia de Telecinco, des de les graderies d'un Rayo-Barça fins a un bar de Badia del Vallès, des de les més altes instàncies de poder fins al poblet més humil de les castelles, no deixa cap lloc a la confusió: tothom d'aquí i d'allà, sense excepció, entén per "català" el poble definit per la llengua i no pas per cap paperot del padró.

La "catalanitat administrativa" és, doncs, un gran èxit del postprocés que pretén ajuntar els empadronats al Principat en una mena d'unitat de destí en l'espanyolitat. És el mapa del registre civil contra el mapa d'on si dius "bon dia" (encara) et responen "bon dia", el maleït mapa a esborrar del mapa, esmunyedís com l'aire que s'exhala amb cada paraula, el territori dels Països Catalans que neguen alhora que el ressalten i redibuixen en fluorescent: amb les ratlles de les vies ferroviàries, escanyant el flux natural de les comunicacions, fragmentant la llengua sota els segells oficials, prohibint la intercomunicació en català entre governs, obstaculitzant la reciprocitat audiovisual. Els mateixos que ens acusen de voler posar fronteres, té: entestats a aixecar totes les possibles per a uns corredors lingüístics "inexistents".

I llavors encara en passa una altra que és per a fer-nos-la mirar: que allà on l'ecosistema del català és més fràgil, com a Catalunya Nord, els catalans del sud van a fer-hi el turista a l'espanyola, adreçant-se als seus paisans en les llengües d'estat. Com si no en tinguessin prou amb les fronteres físiques, a sobre els fem carregar amb les nostres fronteres mentals. Quina ridícula no hauria estat fer el poliglòt amb la cambrera de Prada, quina imprudència no hauria estat, en l'emergència lingüística que som, tallar la continuïtat d'aquell fil d'entrada, abans de saber si hi era o no. I que difícil és assumir davant d'una ex-alumna de la Bressola (donatius aquí) que al bell mig del Principat, els nanos de la seua edat, que han tingut el català a l'abast sense haver d'anar a cap escola especial, t'atenen directament en l'idioma castellà. És inevitable recordar que, a Catalunya Nord, sense posar-hi aquestes ganes, tot el català perdut es va perdre en dues generacions.

M'he deixat expressament per al final un detall de l'escena de Prada, i és que va passar a l'ombra de l'edifici on l'exiliat Pompeu Fabra va acabar la Gramàtica catalana. Una combinació que el sanguinari Queipo de Llano, de qui hem sentit parlar massa els dies passats, tenia prou clar què significava: "Cuando la guerra haya terminado, Pompeyo Fabra y sus obras irán arrastrados por las Ramblas." Però el poble català no existeix, no, és que no es pot ni esmentar, però ei, per si de cas, els qui al llarg de la història l'han volgut aniquilar sempre han sabut per on començar.